

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

2	6	7	4
---	---	---	---

Exam. Code :

0	3	0	9
---	---	---	---

**Master of Arts (Economics) 3rd Semester
(1129)**

**Opt. (iv) (b) ECONOMICS OF HUMAN RESOURCE
DEVELOPMENT**

Paper-MAECO-303 and 304

(In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :- Attempt **five** questions in all including question no. 1 which is compulsory and selecting one question each from Unit I to Unit IV.

1. Write short notes on any **ten** in **25-30** words each :

- (i) Need for Human Resource Development.
- (ii) Traditional approach to Human Resource Development.
- (iii) Any two emerging HRM concepts.
- (iv) HRIS.
- (v) Definition of Human Capital.
- (vi) How can we measure Human Capital ?
- (vii) Re-training.

- (viii) Meaning of endogenous growth.
- (ix) Internal Labour Market.
- (x) Efficiency Wage
- (xi) Example of market signalling in Labour Market.
- (xii) One example of Labour Market legislation in India.
- (xiii) Brain drain.
- (xiv) Types of Discrimination.
- (xv) What is Monopsony ? 10×2=20

UNIT-I

- 2. Explain the significance of HRD in Organisational perspective. 15
- 3. How are HRM concepts changing in the new millennium ? 15

UNIT-II

- 4. Critically examine Becker's model of investing in Human Capital. 15
- 5. Explain Lucas Model of endogenous Growth. 15

UNIT-III

- 6. How does asymmetric information affect the functioning of Human Resource Market ? 15
- 7. What is the role of Government in Labour Market ? 15

UNIT-IV

8. Explain the emerging challenges of international migration. Also suggest the solutions for the same. 10,5
9. Explain crowding model of Labour Market discrimination. 15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- सभी में से पांच प्रश्न करें। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य हैं। प्रत्येक यूनिट I से IV में से एक प्रश्न करें।

1. किन्हीं दस पर 25-30 शब्दों में लघु नोट लिखें :-

- (i) मानव संसाधन विकास की आवश्यकता।
- (ii) मानव संसाधन विकास के लिए पारंपरिक दृष्टिकोण।
- (iii) HRM की दो उभरती अवधारणाएं।
- (iv) HRIS।
- (v) मानव पूंजी की परिभाषा।
- (vi) हम मानव पूंजी को कैसे माप सकते हैं ?
- (vii) पुनः प्रशिक्षण।
- (viii) अंतर्जात वृद्धि का अर्थ।
- (ix) आंतरिक श्रम बाजार।

(x) दक्षता वेतन ।

(xi) श्रम बाजार में बाजार संकेतन का उदाहरण ।

(xii) भारत में श्रम बाजार कानून का एक उदाहरण ।

(xiii) ब्रेन निकासन ।

(xiv) भेदभाव के प्रकार ।

(xv) एकक्रेताधिकार (Monopsony) क्या है ? 10×2=20

यूनिट-I

2. संगठनात्मक परिप्रेक्ष्य में मानव संसाधन विकास का महत्व स्पष्ट करें।

15

3. नई सहस्राब्दी में HRM की अवधारणाएं कैसे बदल रही हैं ? 15

यूनिट-II

4. मानव पूंजी में निवेश के बेकर के मॉडल का आलोचनात्मक रूप से परीक्षण करें। 15

5. अंतर्जात वृद्धि के लुकास मॉडल की व्याख्या करें। 15

यूनिट-III

6. मानव संसाधन बाजार के कामकाज को असममित जानकारी कैसे प्रभावित करती हैं ? 15

7. श्रम बाजार में सरकार की क्या भूमिका है ? 15

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀ ਤੁਰੰਤੀ ਚੁਨੌਤੀਆਂ ਦੀ ਵਧਾਈ ਕਰੋ। ਇਸਦੇ ਅਲਾਵਾ
ਇਸਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਸੁਝਾਓ। 10,5
9. ਸ਼ਰਮ ਬਾਜ਼ਾਰ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਜਨਸਮੂਹ ਮਾਡਲ ਦੀ ਵਧਾਈ ਕਰੋ। 15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
ਯੂਨਿਟਾਂ I ਤੋਂ IV ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

1. ਕੋਈ ਦੱਸ 'ਤੇ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਘੂ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (i) ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ।
- (ii) ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਰਵਾਇਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ।
- (iii) HRM ਦੀਆਂ ਦੋ ਉੱਤਰ ਰਹੀਆਂ ਧਾਰਣਾਵਾਂ।
- (iv) HRIS
- (v) ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ।
- (vi) ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਾਪ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ?
- (vii) ਦੁਬਾਰਾ ਸਿਖਲਾਈ।
- (viii) ਅੰਤਮ ਵਾਧੇ ਦੇ ਅਰਥ।
- (ix) ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਿਰਤ ਬਜ਼ਾਰ।

(x) ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਤਨਖਾਹ।

(xi) ਕਿਰਤ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਬਜ਼ਾਰ ਸੰਕੇਤਨ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ।

(xii) ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਬਜ਼ਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ।

(xiii) ਦਿਮਾਗ ਨਿਕਾਸ।

(xiv) ਵਿਤਕਰੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।

(xv) ਇਕਰੇਤਾਧਿਕਾਰ (Monopsony) ਕੀ ਹੈ ?

10×2=20

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿਚ ਮਾਨਵ ਸੰਸਾਧਨ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।
15

3. ਨਵੇਂ ਸਹਿਸਤ੍ਰਾਬਦੀ ਵਿਚ ਐਚ.ਆਰ.ਐਮ. ਸੰਕਲਪ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਨ ?
15

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਬੇਕਰ ਦੇ ਮਾਡਲ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਰੂਪ ਨਾਲ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ।
15

5. ਅੰਤਰਜਾਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਲੁਕਾਸ ਮਾਡਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
15

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਸਾਧਨ ਬਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਅਸਮੈਟਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ?
15

7. ਕਿਰਤ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ?
15

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਰਵਾਸ ਦੀਆਂ ਉੱਭਰ ਰਹੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। ਇਸਦੇ
ਇਲਾਵਾ ਇਸਦੇ ਸਮਾਧਾਨ ਸੁਝਾਓ। 10,5
9. ਕਿਰਤ ਬਜ਼ਾਰ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਭੀੜ ਭੜੱਕੇ ਵਾਲੇ ਮਾਡਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
15